

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОФОТЕЧА.

(Соунгіс.)

ПЕШТА.

Неделя

9. Іуліа 1844

Год. III.

ПОЗДРАВЪ

Высокородномъ Господину

ЕУГЕНІЮ отъ ГЬУРКОВИЋУ

Верховномъ наши Народны Школа кр. Надзирателю, приликомъ кадъ Га в Нѣгово ц. кр. Величество
нашъ Благоутробный Монархъ за свога краљевскогъ

Совѣтника

свемилостивѣйше наименовани благонволило, поднешенъ одъ искрены Нѣговы Почитателя у Пешти.

Deos quaesumus consilia Tua Reipublicae salutaria sint, ac Tibi.—
Eum honorem Tibi Deos fortunare volo.

Сицеро.

Одкудъ се благость богато излнва
За вѣрность Краљу, миломъ Отечеству,
Отудъ садъ Теби нова сїйну
Мудрый Еугеніе свѣтла луча.

Монарха благог' крѣпи Тебе рука
И Тебе люби Отацъ Отечества
Достойный Мужу! цветай намъ цветай
На срећу, напредакъ и налогъ Рода.
На срећу велини Србскога Народа;
Ср' на чем' права срећа се оснива?
На чему темель благостана?
На Рода надежди — иладымъ Срб'иа.

По снинѣ иору ломни плове броди
И буре грозе и грозе таласи:
Ал' мудра Мужа, в'рстна Кормителя
Вештина пресеца сваку беду.
Тако мой Роде! неинле судбине
Потресу често и саме народе, —
И црви често коренъ гризу
Под' добре намѣре, — дај' — видомъ

Мужева мудры выспрени умови
Предвиде сваку беду и неволю:
Препоне руше даномъ снагомъ,
Срећи и напредку Родъ свой воде!
О! дични дари! выспрени умови!
Бистайте срећно по Србскомъ народу;
Пак'не нам' вавѣкъ сунце сият'
И слава Народна препородит'.

Окрнѣ Царско Ваша в заштита,
Да! крѣпка рука благог' нам' Монарха,
А любовь Рода благодарногъ
Сладит' ће часове живота вам'.

А ти о Роде! дики гласъ радости:
Нек' Фрону царскомъ спѣши благодарность,
Нек' срдца нашегъ плове жертве
Извору доброте, — вышињи Творцу.

Ты Дійко Рода пріими жело нашу,
Да блага роса с'престола Вышиѓа,
Милога здравля животъ крѣпи
Да живишъ у слави миломъ Роду!

Благословъ обштый слѣдитъ ће дѣла Ти
За благо, срећу Рода клонећа се;
А славногъ Имена Гъурковића
Споменикъ блистатъ ће кодъ потомка!

ВЕСЕЛИНЪ и СРЕДОЯ.

Ідилліа

(превео Младенъ Илићъ)

Веселинъ є старъ био. Године дубоке старости лице су му яко сабрале былъ, и брада, коя му є нѣдра покрываала, бѣлиласе, али є зато опетъ у нѣму нѣка живость, и смѣрна учтивость обитавала. — Често є онъ у пролеће сладкій ноћни санъ прекидао, и приятность у роси окупаногъ ютра гледао; а поредъ тога и милоцвркутаюћи шева, ясногласны славуја, као и млады стадо пасући пастира пѣсме слушао; при чему є свадба, кадъ се годь млады свои година и сретне прошлости опоменуо, бисерну капљу сузе изъ очију пустio.

Онъ є добра своя добротворномъ и праведномъ Богу, који га є съ богатымъ стадомъ обдарio, благопріятномъ типиномъ и миромъ благословио, посвештавао. Свакій данъ онъ є рађајућесе Сунце предъ својомъ колибицомъ, или у својој баши, коју є онъ самъ својомъ рукомъ украсio, и плодоноснимъ дрвама за свое унуке засадio, поздрављао. — Онъ се свакомъ човѣку благонаклонимъ и добротворнимъ показывао: и онда є текъ праву радостъ у сердцу своме осећао, кадъ є коме какво добро учинити могао. Онъ є радо једногъ напојо, радо гладногъ наранјо.

Еданпутъ седећи предъ колибицомъ својомъ гледао є онъ невино играјућесе јанце, слушао є блејињъ нњијово, а и ясне умилно свирајући Настыра фруле, и тако спази једногъ непознатогъ и младогъ пастира, који се таманъ испредъ нѣга удалити хтеде. — Овай младићъ био є лѣпогъ и невинимъ чертама украшеногъ лица; који се видио тако упашеннимъ быти, да већъ јдава є отъ страха милити могао. Веселинъ видећи га таковогъ, похійти предъ нѣга, да га обишао не бы, и благимъ отеческимъ речма запита: „Зашто си се тако упашао сине? да се нје каково дивје свинијче, медведъ, или лавъ на тебе устремio? кадъ си тако знојванъ и уморенъ, да јдава идећи, и као што се види, ты си яко и упашенъ. Говори! шта ти є? Па ако ми Богъ допусти, и могућно буде, я ћу ти драговольно помоћи. Айде самонъ ближе ко колиби.“

„Добро ютро! добра сѣдино!“ овако га поздрави Средоја, — Ты мора быти да си какавъ добротворъ, и тебе є Богъ вальца само зато створio, да другима помажежъ; — јръ ми већъ као непознатомъ помоћи обећавашъ: — и ако є тако, то ћу ти савъ мой догађай драговольно сообщити; ты ћешъ сердцу прйтити и мени помоћи. „Я самъ овде на једномъ не далеко отстојећемъ мѣсту, кое ни самъ знаю, да є опасно, мое стадо пасао; на то јданъ гладанъ лавъ дотчи, и насрне на невинне овчице; я јй почнемъ бранити, а онъ отвори своя пројдерљива уста, и упути се на мене; но я се таки уплашимъ, нагнемъ бѣгати, и у бѣгству є страшно осакатимъ на јданъ трнъ, зато добра сѣдино! любезно те молимъ, да ми га изъ ноге извадишъ, и рану ми завиешъ.“ —

Садъ се у старцу чисто куцао ће сердце жаромъ сожаленja воспали, и натера му изъ очију сузе. Онъ є съ непознатымъ момчетомъ исподъ руке до колибе ишао, где приспѣвиши, извади му трнъ изъ ноге, рану му испере, и привеже є лѣкарнимъ травама. Потомъ почне му овако говорити: „Сладкій сине! твоје младе на лицу черте као да бы ми познате быле; да ни си ты оногъ старогъ Радослава, мојъ послѣ Бога првогъ добротвора синъ? коме я не само за мое стадо, но и за самъ животъ мой благодарити имамъ. Я самъ сиромахъ био: но онъ ми отъ стада свога полу поклони, и тако ме подпомогне.“

„Есть, добра сѣдино! я самъ старогъ Радослава синъ.“ —

Веселинъ. Вѣруй ми! Тебе є самъ преблагій Богъ къ мени послao. Скоро ће већъ 30. година быти, откако самъ га изгубio, — Радослава, доброгъ могъ Радослава. Отъ оно доба много путаји самъ га тражio; аљ никадъ га наћи ни самъ могао; — вальда су га злотори, видећи да ми є добротворъ, изъ моји руку отргли; или може быти да є отишао у другій боли предѣль живити. Ахъ! само да бы га јошти јданпутъ видити, и за многа мени учинија добротворства благодарити му, могао. Радоснje бы као благодаранъ у гробъ ступио!“ —

Средоја, Трећа є већъ ово година, — узданувши — одъ како га є Богъ, да му душу опрости, у боли светъ преселio, и онъ є сирома тако исто велиодушанъ и доброгъ срдца био.“ —

Веселинъ. Хвала милостивомъ Богу! загрливши младића, и мокримъ очима погледи га, — „хвала нѣму, који те є къ ме-

ни упутіо, твогъ отца доброчинства баръ
у твои ю почитовати, и благодарити мої.“

„Оди Сыне! оди! мене є Богъ са сва-
чимъ благословіо, и ни у чёмъ не оскудѣ-
вамъ: Ево видишъ ово девойче, ово є мое
сладко единче, моя юни, наслѣдница целогъ
могъ добра“. — далъ овако є свой разговоръ
продужio окренувши се юери своій —
„ово є оногъ, послѣ Бога првогъ добротво-
ра могъ, сынъ; и юму можешъ захвалити,
нито ни у чёмъ оскудѣвали нисмо.“ Мла-
динъ є красанъ быо; са укорченомъ нѣго-
вомъ косомъ тихій зефірій непрестано се
играо, бело румениломъ обузето лице, пры-
ны очю нѣговы, стилльный погледъ, не-
престано се око Милице (тако се именова-
вало то дѣвойче) бавіо.

Дѣвице су се по онодобашнѣмъ обичју
за три дана проминяяvale, тако се исто „
она, али трећій једва дочека дань; кои кадъ
прѣће, пружи младину свою любве руку. —

Старцу сусе садъ сузе радости низъ сре-
брну браду валиле, кадъ види ово радостно
за нѣга позориште: пакъ почне имъ овако
свою бесѣду. „Да сте благословени! добро-
творству є ово награда, и садъ самъ већъ
одъ найгрећніи людій; ёръ свободно угробъ
ступамъ!“ —

У Соедину.

РАДОСТНЕ ВѢСТИ.

Пешта, 8. Јула т. л. Синоћ около 8 сатиј
приспѣла є овдѣ на пароплову „Сампсонъ“, Нїова
Експедиція нашъ родолюбивый и общемлюблениій
Архи Епіскопъ и Митрополітъ Господинъ Јосифъ Ра-
јачићъ сретно и у найожелателніемъ здрављу, гдѣ
ће се само два дана бавити, а трећій данъ, т. ј. 10.
Јула отпутова ће у Пожунъ на Земальскій Соборъ ра-
ди общемародны наши дѣла. — Благо Народу, кадъ
тако родолюбивогъ, трудолюбивогъ, бдителногъ и пре-
доброгъ Архіпастира има.

ЛЮБЕЗНЫЙ И МИЛЫЙ СЕРБСКІЙ РОДЕ!

Кадъ самъ се я преће двѣ год. отважio Нїово ц. кр. Величество, нашегъ bla-
гоутробногъ Монарха Фердинанда, понизнѣйше умолити, да намъ поврѣнныи књи-
жевно-беллтрістичній сада изылазејій Листъ, подъ именемъ „Пештанско-Будим-
скогъ Скоротечу“, свемилостивѣйше дарує: онда моя цѣль ни нашто друго ње теж-
ила, као и данасъ што не тежи, ниги ће нашто друго тежити; него само на то, да
бы я съ Ныме, као съ правымъ Учености и Народности наше Органомъ, миломъ
Роду Сербскомъ у тому ползовати могао, што бы се благонадежна наша ученасе
Младежъ, о чему смо се за ово кратко време довольно већи и увѣрили, овдѣ на полю
Учености и Літературе свое, овдѣ пакъ у сладкомъ своемъ Матернѣмъ јзыку, све ви-
ше упражнявала; а вообщте што бы и цѣо нашъ читаюїй Свѣтъ у изображеню и
знатию равно и споредно съ другимъ Свѣтомъ напредъ ступао; и то безъ иакве друге
мое користи; ёръ, шта више, онда самъ се я предъ Нїовимъ ц. кр. Величествомъ, а и
предъ цѣлымъ Почитаемымъ Публікумъ явно обећао, да ћу и на общемародно на-
ши Благо, т. ј. на умноженіе нашегъ јошти слабачкогъ школскогъ Фонда, кои се
данашњимъ даномъ само отъ кукавны и сиромашни наши Учителя, и само отъ про-
чи околи истогъ Фонда дѣйствуюї Лица подпомаже, ёжегодно отъ сваке посред-
ствомъ вышереченогъ Листа добывене крайцире половину радостно и драговольно жер-
твовати. Тако свакиј Сербинъ изъ овога лагко увидити може, да я за себе никакву се

Пешта. Као што смо у пр. ъашнѣмъ 51-омъ Чи-
слу наши Листова јвили, да є Высокородный Г. Еуг-
ртъ Гъурковичъ, Верх. наши Народи. Шк. кр.
Надзиратель за Кралѣвскогъ Совѣтника свемилости-
вѣйше наименовать; тако садъ наводимо Нѣгове оне
заслуге, кое Н. ц. кр. Величество уваживши, за сво-
ега Га Совѣтника наименовать свемилостивѣйше удо-
стои; кло:

Како є Онѣ прѣ 4. године, као 11. пуну год.
при нашої Школской Депутацији бадава службѣй Фі-
шакъ, Верховнымъ и. Народи. Шк. кр. Надзирател-
лѣмъ постати удостојсе; то се истогъ лѣта, ради
посмотренї Правосла. наши Общества, школа и Учи-
теля, и на путь крене, за кратко време, нимало не-
штедећи свога труда, свога здравља, и данъ и ноћи
путуји, да бы само долазеји му изъ Народно Фун-
даціоналне Кассе трошакъ в ћма уштедио, сва Общи-
ства, кромѣ ићколико ико на страни лежећи малы мѣ-
ста, прође, и у свима точнѣйше прегледи; у каквомъ
се станови и ће Школе и Учительни налазе; како се
Свештенцы и Общества са Учительним, и обратно,
слажу; колико дѣце за школу способне има, и кол' ко
їй ову посѣщавао! како школки Фонди стое и т. д.
пакъ гдѣ є гдѣ каковыи недостатакъ и неурядность
нашао, ту є званичино и онда и послѣ налагао, да се
све точно у свой редъ доведе: Притомъ є свагди bla-
гомудрено препоручуюћи и опоминући ученијо, да У-
чительни Свештеникне и Обштнике, а и они Учителѣ
као явне Званичино почитую, да се изменују себе до-
бро пазе и взаимно любе; да се дѣца прилѣжніе у
школу шалю, да Г. Г. „кружни Директори свуда на ј-
внимъ Испитима присутствују; да Г. Г. Педагогически
Професори, и сви други Учительни своя Званија
прилѣжнѣйше отиправљаю; пакъ за то кратко време уч-
енијо є и то, да су се наши Школски Фонди подъ
Нѣговимъ мудрымъ руководствијемъ не само у болѣй
редъ довели, него се и све више умножавао; и озо-
су те Нѣгове заслуге, кое є Н. ц. кр. Величество,
нашъ благоутробный Царь и Краль уважио, и Нѣга
своимъ Совѣтникомъ свемилостивѣйше наименовать
благоизволио. — Како Га дакле не бы и нашъ милы
Родъ и тако лѣпомъ достоинству, и отъ Цара от-
личномъ уваженїу, свеусердно почитовао и уважавао!
И да ли бы се кои Сербинъ нашао, кои небы тако ре-
вностногъ, трудолюбивогъ и знатногъ Сербина возлю-
бю, почетствовао и уважио! —

бичну корыстъ тражю, ни самъ: него самъ и сердцемъ и душомъ тежю, да нашемъ Роду юшь єдне, ради скориегъ у просвѣщенію напредованя. Новине прибавимъ, кое самъ и получю. Дичимосе дакле, шо свемилостивѣйши нашъ Царь и Краль Сербске заслуге тако уважава, и цѣо нашъ Народъ отликуе: И мы, топлѣшиа буди благодарность Нїювомъ. цес. кралѣвскомъ Величеству, данашњимъ даномъ двое Новине имамо: а кадъ се већь принуждавамъ предъ цѣлымъ Свѣтомъ безпристратно исповѣди: то заиста морамъ истину рећи, пакъ му искрено и явно ево открыти, да се не само моме книжевно-белетристическомъ Листу збогъ малине Предчисленика, а юшь ктому збогъ слабогъ отъ гдѣкои плаћаня, оскудно води; него и політичнци нашимъ Новинама. На тко је томе узрокъ? нитко другиј, него опетъ мы сами! — Наши почитаеми Совокупительи, коима усердно благодаримъ, истина потрудили сусе Предчисленика совокупити, и имена нїова намъ послати, юда и коме Листови да се шилю, кое смо мы свагда точно и извершивали: али на велику нашу жалость већь више пута искусисмо, да намъ нѣки отъ исты Пренумеранта чакъ 36-о и 42-о Число натрагъ повратише, и текъ онда, кадъ су сва прећашња Числа читали, з пыткую, тко је пре-нумерирао. Ево како намъ и једна ц. кр. Пошта изъ знатне и повелике вароши С. . . . о једномъ Предчисленику пише: — „Nicht angenommen, besitzt Tausende, und ist ihm leid die paar Gulden zu geben; jedoch hätte er gern umsonst Zeitung zu lesen.“ Други опетъ сва Числа при себи задержаваю и читаю, али за ныи припадаюће новце никако не исплаћую: јръ ово је већь трећа година, откако я мой Листъ издаємъ, пакъ многи Предчисленици юшь отъ первогъ полгодишнѣгъ Теченија 1842. године преко 1000 фор. сребра платили ви су; а шта да рекнемъ за друга теченија?! Ктому, судећи по множини нашегъ читиљегъ Народа, могло бы се ныи юшь и много више на повременне наше Листове предчислявати; да Издаватель свой потребный трошакъ за ныи, изъ свогъ жепа неплаћа; али шта је тому узрокъ? — то, ! што се јднима недопада Правописане, другима Грамматика, трећима начинъ писаня, четверти немају волю на читанѣ. петима је скupo, а нѣки опетъ, ако имъ се само два, — три предмета у Листови не дошадну, то одма потегну противъ Листа овако: „Невала Листъ ни за потуру; нема ништа у њему доброгъ; зашто нје ово овако написано, а ово овако, и т. д. приоддавајући му свакояке неугодности. А зашто? — То они сами знаду. Ево Браћо, какавъ намъ се показује напредакъ! — Мыслимъ, да се кодъ наши Соотечественника, Мађара и Нѣмаца, тако што ни помыслити не може. Они вообще сви теже, да свое Књижество распростране! они дају велике награде своимъ Списателима побужденія ради миље имъ Народности: они сви једва чекају, да какакъ новъ повременний Листъ на полю Учености и Књижевности дѣйствовати почне, пакъ онда сви и высокоученни, и нижегъ реда Читатељи јединокупно као трудолобиве пчелице поврве, не само на њега предчислитисе, и изъ њега сладкій изображенія и просвѣщенија сокъ почерпавати; него га једни и са умнымъ своимъ производима подкрѣплюю, а други съ нужднимъ новцемъ у помоћи му притичу. Но ово кодъ насе, као што самъ искусјо, юшь дубоко спава; јрбо наши Великаши, наше Спаје, Богагирцы и многи други наши Читатељи, чинесе свему томъ као и невѣшти, и мысле, да се сва Народность у томъ состои, кадъ се кои само о себи и о својој собственности брине. „Нека Новинаръ, — веле они, — Новине издае, мы ћемо јй драговольно читати: али не ћемо Новинара упитати, да ли љему печатия, сорадници, папиръ, пошта, и друге мање потребе бадава дођу?“ Мени напротивъ нимало нје тежко при момъ званичномъ стану за Скоротечу трудъ сведушно полагати: нје ми тежко гдѣкоје неугодность збогъ истогъ Листа и поднети: али ни мила Сербска Браћа, мыслимъ, да нећео желити, да, ма кои му драго Издаватель, осимъ свогъ другогъ труда, и жертве у новцу са своимъ ущербомъ на издаванѣ Листа приноси. — Ако ћемо мы, милый Роде! таќо чинити; то бадава поедини Лица савъ трудъ и све нїове жертве; бадава общта желя и рѣчи: „Народность, Народность! — бадава сва надежда „будућегъ Народногъ благостоянїја“, бадава „Мила Славенска Узаймност!“ — Тако изъ горенаведены узрока вообщите свакій видити може, да самъ принужденъ са издаванїмъ И. Б. Скоротече за нѣко време престати, и то докле, докле се небы наши родолюбиви Предчисленици умножили, и докле не бы, по начину наши Соотечественника, отъ кои се само на јданъ свой повременний Листъ ныи више хиљада са платомъ напредъ положеномъ предчисляваю, и они припадајући имъ предплату напредъ положили. А монимъ любезнимъ Приложницима топлѣши на нїовыми умными производима благодаримъ, купно препоручујоћи се, да ме и у буђе, када Скоротеча изылазити буде, са своимъ Производима удостое. Издаватель.

S E R M O N E S

WWW.UNILIB.RS

per Excellentissimum Illustrissimum ac
Reverendissimum Dominum Archi-Epi-
scopum Carlovicensem ac Metropolitam,
S. C. et R. Ap. Majestatis actualem status
intimi Consiliarium

JOSEPHUM RAJACHICH

in objecto religionario Gr. R. n. unitorum
die $\frac{1}{4}$ Septembris 1843. in Tabula Exc.
Procerum habiti.

Serenissime etc.

In gravibus mox perfecto II. SS. et OO. Nuncio ad
discussionem Exc. Procerum deductis, et Gr. R. n.
u. Regnicolarum Religionem et Privilegia proxime fe-
rientibus objectis necessarium esse puto, ut sub initio
pertractionis Ex. hujus Tabulae humillima sen-
sa mea quoad omnia propositorum Articulorum pun-
cta Serenitati vestrae et Ex. Proceribus exponam.

Jam quinquaginta et plures sunt anni, ex quo
Religio Graeca orientalis diaetaliter civitate donata
exstitit, et Gr. R. n. u. Regnicolae in veros et indu-
bitatos patriae filios renunciati, recepti et cooptati
sunt. In sequelam huius magni diaetalis voti meritis-
sima de Rege et Regno gens ista omnibus, quibus
reliqui R. Catholici et Evangelici Regnicolae gaudent,
juribus et beneficiis potiri debuisset. Sed sat tristi-
unius semisaeculi experientia edocti sumus, licet in-
conussa fidelitate, in bellis eximia fortitudine, et
intemerata Regi et Patriae adhaesione merita meri-
tis adjecerint, ex solemini illa in veros et genuinos
Patriae filios cooptatione nullum sane hactenus, aut
valde exiguum redundavit emolumentum, quin imo
plurima experti sunt detimenta adeo; ut ex splen-
didissimis illis divisorum Romanorum Imperatorum et
Hungariae Regum Apostolicorum Leopoldi I., Jose-

С Л О В А

Нѣговогъ Превосходителства Вы-
сокопреосвященѣйшегъ и Высоко-
достойнѣйшегъ Господина Архі-
Епіскопа и Митрополїта

ІОСИФА РАЯЧИЋА,

товорена у главномъ засѣданію у Табли Ма-
тната 4. и 6. Септ. 1843. год.

У важнимъ предметма, кои се одъ Славы ЧЧ.
и РР. у мало пређе прочитаной поруки на раз-
сматранѣ Высокославнымъ Великашима предлажу,
и кой вѣроисповѣданіе и Привилегіе Греко-несѣди-
вѣни жителя изближе додираю, нализимъ за нужно
одма съ почетка овогъ разматраня, Вашемъ Высо-
честву и Высокославнымъ Великашима мое мысли
и мнѣнія, о свима предложены члнова точкама
понизно изложити.

Већъ петдесетъ є и више година, одъ како
є восточно Греческо вѣроисповѣданіе у државномъ
Собору правомъ грађанства одарено, и како су Греко-
несѣдинѣни овогъ Кралѣвства жители за праве
и непрекословне Отечества Сынове проглашени,
примљени и присвоени. По овомъ Земальскогъ
Собора заключенію треба да овай кодъ Краля и
Кралѣвства найзаслужнији Народъ сва она права и
сва она благодѣяніја ужива, коя уживају Римока-
толици и Евангелици. Али доста жалостнимъ
искуствомъ половине вѣка увѣравамо се, да јимъ
не досадъ никаква корысть одъ тога, што су за
праве и рођене Сынове Отечества торжественно
примљени проистицала, али ако є и проистицала,
она є заиста врло мала била, премда су они по-
стоянномъ вѣностѣ, особитымъ у ратовма муже-
ствомъ и непоколебимомъ къ Цару и Отечеству
приверженостѣ, заслуге на заслуге гомилали; шта
више, многе су неправде искусили тако, да одъ
они найсяйнїји бл. Римски Імператора и Апостоли-
1

phi I., Caroli VI. et Mariac Theresiae Privilegiis nihil fere ipsis residuum sit, nisi altissima regia et Augustae Domus Austriacae Gratia et Clementia. — Quam late palet Regnum Hungariae et provinciae eidem adnexae, quotunque sunt aulica et alia Dicasteria, Fora judicaria et alia regia officia, nuspianum hominem Gr. n. u. R. addictum, exceptis duobus Secretariis, reperies. Nuspianum Praeses, nuspianum Consiliarius, nuspianum Assessor qualiscunque fori judicarii aut oeconomiae Corporationis! — Omnes dignitates, omnia munera et officia salarisata, omnes ita dicendo tituli et vituli plus minus divisa sunt inter viros R. Catholicos et Evangelicos; tantum in Castris et Claustris fortunam quaerere iis relictum!! — Certe non fuit ista mens divisorum illorum patrum, dum legem 1791-o conderent, dum Consilia inirent, ut nos in veros et indubitatos charae patriae filios adeoque fratres suos recipient. Dum de abroganda Cancellaria Illyrica agerent, in hunc modum locuti sunt SS. et OO. anno 1791.: „Scimus futuros, qui sinistre mentem et consilia nostra interpretentur, et forte concivibus nostris Gr. n. u. R. persuadere contendant, nos non ea, qua in patriae filios debemus, charitate duci, et forte sub aliquibus verborum involucris id velle, ut pro extrancis habeantur; quod cum a sincero animi nostri sensu alienum sit, ne id ullo sub colore unquam affirmari possit, et ut perenne supersit testimonium, nos vero erga Maiestatem vestram et Patriam studio praecavere ad labores mala, quae secutura juste metuimus, declaramus: nos tam civilia jura, quam eorum religiosa, et beneficia Civitatis, prout Hungari ex praescripto Legum pro conditione sua habent, Gr. quoque n. un. Incolis propria esse velle, imo eosdem, sicut alias nationes, quae regnum Hungariae, partesque adnexas habitant, Hungaros eosdem patriae filios declarare, et praeter haec omnia, favores quoque a Regibus concessos, qui cum constitutione Regni

чески Унгарie Кралѣва Леополда I., Йосифа I., Карла VI. и Маріе Терезије Привилегија, скоро ишта имъ друго не остае, него једна јединица височайша Кралѣва, и Аугустейшега Дома Аустријскогъ милост и благоутробе! — Колико је Кралѣвство Унгарie, и колико су Провинције съ њиме скопчане, колико је придворни и други Дикастерија, виши судејски мѣста и државни званја, — па никади нећеш човека Греконесѣдинѣњногъ вѣроисповѣданіја, изузимајући два Секретара, наћи, никади Предсѣдателя, никади Совѣтника, никади Присѣдателя каквогъ вышејега судејскогъ мѣста или Икономическогъ Државногъ Мѣста! — сва су достоинства, сва званја плаћена, и све су тако рећи чести и користи више или мање, али тек између Римокатолика и Евангелика поделјене: њима је у војски само и у Монастырма срећу тражити остављено. — Доиста не то была мысао блажене памяти Велможа, кадъ су године 1791. законъ доносили, кадъ су се совѣтовали, да насы за праве и истините милогъ Отечества Сынове, дакле за рођену свою браћу признаду: овако су они кадъ су о томъ радили, да се Иллурическая Канцеларија укине, између прочегъ говорили: „Знамо да ће быти и таковы, кои ће наше мысли и совѣтованія на криво толковати, и можда ће се трудити Греконесѣдинѣњнимъ сограђанима доказати, да Мы немамо прама ни оне любови, коју би требало прама Сынова Отечества имати, и да Мы можда подъ завјенемъ речма то ојемо, да се они као странни сматрају: и будући је то одъ искренни наши мысли удалѣно, да се дакле не бы ни подъ каквымъ видомъ кадгод могло доказывать и да остане као вѣчита свѣдоčба, да смо се мы изъ праве любови прама Вашега Величества и Отечества трудили предупредити она зла, коя бы као што се праведно боимо, одтудъ слѣдовала, изяснявамо се, да мы желимо, да сва како грађанска, тако и вѣроисповѣданіја права и благодѣјніја грађанства, као што Мађари за свое становище имају, и Греконесѣдинѣњнимъ жительма својствена буду, шта више и нији као и друге Народе, који у Унгарији и у скопчанимъ съ њиме частма

non pugnant, eis conservatos cupere. — Lex autem ipsa tunc condita ita sonat: „*Sua R. Ap. Maiestas Sanctissima clementer annuere dignatur, ut Gr. R. n. u. Regni incolae in Regno hoc jure Civitatis donati, sublatis in contrarium sanctis legibus, in quantum hae se ad Gr. R. n. u. referunt, adinstar aliorum Regnicolarum acquirendorum, ac possidentorum bonorum, ac gerendorum omnium officiorum capaces in Regno Hungariae, partibusque adnexis sint.*“ — Alia anni 1792. ita expressa est: „*Ut autem Ritus hujus Regni Accolis jam alioquin sub praesidio Legum constitutis, omni ratione consulatur, atque ii ipsum etiam conditae de iisdem Legis effectum sentiant, justam agnoscere suam Maiestatem eam Dominorum SS. et OO. propositiōnem, ut ex individuis eiusdem Ritus nonnulla, re quisitis qualitatibus instructa ad Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam; prout et ad Consilium R. Locumententiale applicentur individua, quae sua Maiestas mox subsecuta dictae Cancellariae sublatione hunc in finem etiam nominatura est.*“ — Quae causa querunt corrituales mei hujus deplorandi sui status, hujus a lege tam alienae agendi rationis? Quis unquam dicere posset, religionem — et quidem religionem Christianam, cuius fundamentum est amor fraternus, plena aequalitas, adaequata reciprocitas; cuius supremum principium est diligere etiam hostes et inimicos; cui nihil abominabilius est egoismo, causam esse tantae dissidiae, causam nostri infortunii et perditionis? Propter Religionem Christianam, quam profitemur, abominantur nos fratres nostri aequi Christiani!! — Sunt etiam multi, qui putant, nos ob religionis identitatem Russorum absolute Autocratae magis, quam clementissimo constitutionali nostro Regi, Russorum despotismo magis, quam dulci constitutionali Libertati addictos esse, illorum Siberiam benedictae Pannoniae preferre. Tales homines sunt peregrini in domo sua, ignorant propria ge-

живе, за Унгарске истогъ Отечества Сынове проглашавамо, и кромѣ свега тога желимо, да све оне правице, кое су имъ Цареви поклонили, уколико Уставу Државе пису противне, задрже.“ — А са-мый законъ, кои е на то донешенъ овако гласи: „*Нѣгово Крал. Апост. святѣйше Высочество изволило е согласити се: да могу Греко несѣдинѣни Кралѣства жительи, у овомъ Кралѣству правомъ грађанства снабдѣни, укинутымъ противъ овогъ донешенимъ законма, у колико се они на Греко-несѣдинѣне односе, као и прочи Кралѣства житељи, добра прибавляти и притяжавати, и сва зва-ња у Кралѣству Унгаріе и сојузенимъ частма но-сити и отправляти.*“ А другій е 1792. год. овако израженъ: „*А да се овогъ вѣроисповѣданія (т. е. Гр. н. с.) жительма Кралѣства, кои су већъ подъ одбрану закона стављени, свакимъ начиномъ по-могне, и да они и само дѣйство донешеногъ о ини-ма закона осете, Нѣгово Величество за праведно признае оно Сл. ЧЧ. и РР. предложеніе, да се они сирѣчь између ињовогъ вѣроисповѣданія люди, у коима се пужна свойства налазе, кодъ Унгар-ске Придворне Кралѣвске Канцелларіе, и кодъ Мѣстозаступаюћегъ Кралѣвскогъ Совѣта употребе, кое ће Нѣгово Величество, како се Іллуріческа Канцеларіа укине, на тай конацъ и наименовати.*

Шта е узрокъ лытао мoggъ вѣроисповѣданія люди овогъ ињовогъ плача достойногъ стања, овогъ одъ закона тако удалѣногъ съ ињима поступањи? Тко бы икадъ могao рећи! да е вѣроисповѣданіе, и то вѣроисповѣданіе Христіанско, кога е темель братска любовь, подпuna людіј једнакость, совр-шена узаймностъ, кога е главно начало любити и враге и непріятелѣ, коме ништа вије тако мрзско, као себичностъ и самолюбие, — да е оно велимъ узрокъ толикогъ неповѣренїја, узрокъ наше несре-ће и пропasti? Збогъ вѣре дакле Христіанске, коју исповѣдамо, мрзе на насъ наша браћа та-коћеръ Христијани!! А има и таковы много, који држе, да смо мы збогъ истоветности вѣроисповѣ-данія неограниченъ Руссискомъ Самодржцу већма накловѣни, него вашемъ благоутробићишемъ кон-шититуцијалномъ Кралю, већма Руссискомъ Само-

sta, ignorant aut volunt ignorare, nos inde ab incunabulis regni, aut qua socios, aut qua fideles Regum vasallos, cum Hungaris semper in acie stetisse et sub vexillis Regni contra quoscunque Patriae et Apostolicorum nostrorum Regum hostes ad latus Hungarorum viriliter pugnasse, et hodiedum instar fortissimi muri in limitibus Regni stare, et Turcicam barbariem propulsare. — Si non timerem Serenitati vestrae et Excelsis Proceribus molestus evadere, possem ex ultimo Gallo-russico Bello, ubi homines nostri tam sub Austriacis, quam Gallicis vexillis contra eosdem Russos strenue pugnabant, ad evidenciam demonstrare, talia de gente nostra asserta esse mera phantasma, mera commenta, et injuriosas calumnias.

Tandem post tot annos, post tantam profusio-
нем sanguinis nostri pro Rege Apostolico et Patria,
post tot edita nova specimina intimae adhaesionis
nostrae ad utrumque, illuxit forte illa dies, in qua
justum rectumque praevalere videtur; in qua patria
non instar novercae, sed instar verae matris omnes
proles suas aequali materno amore sovere velle pol-
licitetur.

Eximum hujus amoeni diluculi signum praestiterunt II. SS. et OO. per lectum paulo ante Nuncium et sapienti scrutinio Excels. Procerum propositos articulos. Neque dubito Excelsos Proceres, Gr. n. u. R. Regnicolas proxime ferientia omni cum benevolentia et justitiae studio tractaturos, justa et aequa admissuros, juribus et privilegiis tam gentis ipsius, quam ejus Religionis et Cleri praejudiciosa denegaturos; verbo omnia ad sensum vigentium legum, signanter Art. 27: 1791. et 10: 1792. atque

властію, него сладкой коншитиціоналной Слободи, да мы ныову Сибірю благословеной Унгаріи предпоставляемо: такови су люди туђи у своїй кући, незнаду своя рођена дѣла, незнаду, или оће да незнаду да смо мы јошть одъ почетка Кралѣвине, или као другови или као вѣрни Вазали свагда съ Мађарима заедно у бойнимъ становма стаяли, и да смо се подъ заставама Кралѣства овогъ противъ свакогъ, ма бы тко онъ био, непріятеля Отечества и Апостолически наши Кралѣва узъ Мађаре юначки борили, па и данашњимъ даномъ, као какви найячи зидови на леђама Кралѣства стоимо, и Турско варварство отбіямо. — Боимъ се, био бы Вашемъ Высочеству и Высокимъ Великашима досаданъ, а мogaо бы изъ последнѣгъ французско-руссійскогъ рата, гdi су наши люди како подъ Аустрийскимъ тако и подъ французскимъ заставама противъ исты Русса мужествено воевали, мogaо бы велимъ очевидно показати, да су такова о народу нашемъ доказывания сами породи занешеногъ воображаваня, сама измышенія, сама злобна опаданя. —

Ево садъ после толико година, после толико проливаня крви наше за Краля Апостолическогъ и Отечество, после толико показаны новы примѣра внутренѣ наше къ ньима привржености, види се као да є освануо онай данъ, гdi ће оно, што є праведно, и право претегнути, гdi се Отечество обећава, да ће не као Мађар, него као рођена Мати сву свою децу єднакомъ матерњомъ любови предусретати и обимати. Изредању су знакъ ове пріятис зоре показали Славни ЧЧ. и РР. у отоичь читаной поруки и у предложенымъ мудромъ разматраню Высокославны Великаша членовма. Я не двоумимъ ни найманъ, да ће высокосл. Великаши све оно, што Греко-несѣдинѣне жителъ изближе додира, съ благоволенiemъ и право долюбиемъ претрести, што є праведно и право допустити, не дати, да се правама и привилегіама како Народа самогъ, тако и вѣроисповѣданія и Клира неправде напосе, єдномъ речу, да ће сва по смыслу стоећи закона а именно Чл. 27. 1791., Чл. 10. 1792. и Дјеталногъ представленија подъ 5.

repraesentationis diaetalis sub 5. Martii 1791. factae
decisuros.

H His praemissis transeo ad propositos per II. SS. et OO. articulos, et quidem 1.) quoad Reversales respectu prolium ex mixto matrimonio suscipienda rum. Jam nuper declaravi, et per plures recentissime in mea Dioecesi enatos casus intime persuasus sum, plene libera determinatione, et absque quadam morali coactione fere nunquam Reversales datas esse. Coactio ista penes nostri ritus homines hoc modo fit: matrimonium juxta doctrinam Ecclesiae nostrae est veri nominis Sacramentum, quod sicut omnia alia Sacraenta absque praescriptis ad hoc per Ecclesiam precibus, et benedictione per ministrum divini Cultus solenni modo peracta non concipitur. Hinc est, quod homines nostri matrimonium absque his in Ecclesia semper usitatis requisitis non pro vero matrimonio, sed potius pro publico concubinatu, adeoque pro peccato teneant. Ne autem in peccato quotidiano versentur, et coram mundo ut publici peccatores compareant, et vivere cogantur, conscientiae suae quoad futuras proles vim inferunt, et Reversales extradant. — Sed per hoc illi non tantum suae, sed totius suae posteritatis conscientiae vim intulerunt, et libertati ejus graviter praejudicarunt. An ergo actus talis juri naturae conformis sit, et an vigorem suum retinere debeat, juris et humani et divini peritissimis, et procul dubio Studiosissimis Exc. Proceribus dirimentum relinquo; unaque humillime rogo, ut prout dignum et justum est, se ipsos in locum talium miserorum hominum ponant, et divinum illud salvatoris nostri praeceptum „Quae vultis ut vobis faciant homines, facite et vos eisdem“ pree oculis teneant.

K Dum igitur sententiae II. SS. et OO. adstipulor, spero Exc. Proceres idem facturos; nulli enim iustitia magis convenit, quam Exc. huic Tabulae, ad

Марта 1791. Нѣговомъ Величеству учинѣномъ о предѣлити.

Предпославши ова прелазимъ на предложене одь Славни ЧЧ. и РР. членове, одь кои I-вый се тѣче Реверса за децу, коя се изъ смешаны бракова рађаю.

Я самъ вѣкъ некій дань исказао, а и више у моїй Діецези найскоріе догодинши се случаеви крѣпко ме увѣраю, да се Реверси са подпuno слободномъ вольомъ и безъ толикогъ коликогъ моралногъ примораваня скоро никадъ нису дали. Приморавашъ то кодъ нашегъ вѣроисповѣданія людій, на овой начинъ быва. По науки наше Цркве, бракъ е у правомъ смыслу речи тайна, коя се кодъ наши людій, као и све друге тайне безъ прописаны одь Цркве на тай конацъ молитава, и благословла одь Строителя тайны божественны торжественно даногъ, ни мыслити не може. Одтудъ быва то, да наши люди онай бракъ, кои по прописаномъ и употребляваномъ увекъ у Цркви начину небыва, и не почитую за явный бракъ, него много га више као явно наложничество, дакле као явный грѣхъ сматраю; — да не бы дакле повседневно у овомъ грѣху пребывали, и да се предъ светомъ као явни грѣшница показывати, и живити не бы морали, совѣсть свою примораваю, и за будућу дѣцу свою издаю Реверсе, чимъ не самой своїой, него и целогъ потомства совѣсти неко насилие, а слободи ныювой велику неправду наносе. Одговара ли дакле ово дѣйство природномъ праву, и треба ли да силу свою задржи, у законма како людскимъ тако и божімъ найискуснімъ и найученімъ Высокосл. Великаши оставляемъ на пресуду; — найпонизне молећи, да себе као што е достойно и праведно, на мѣсто таквы кукавны людій поставите, предъ очима имаћи опу божественну заповѣсть: „Елика аще хощете да творять Вамъ человѣцы, творите и Вы имъ такожде.“

Придружуюћи се дакле поруки Сл. ЧЧ. и РР., надамъ се, да ће и Высокосл. Великаши то исто учинити; јерь никоме не приличи правда тако, као овой Высокославной Табли, тимъ више, што су

quam oculi totius Regni imo totius mundi conversi sunt.

Quoad exmittendam in negotio Gr. R. n. u. Deputationem regnicolarem sequentia observo: Licet inficias ire non possum, moralem populi educationem, ad quam curatores animarum maximum, influxum habent, parochorum congruam dotationem, Seminarii institutionem, monachalem disciplinam, et fundationum manipulationem ac destinationi suaee conformem conversionem summam omnino exigere attentionem: tamen haec omnia talia sunt, quae ad iura et functionem A.-Episcopi et Episcorum vel Archi-Episcopi et ejus Assistentium, vel denique ad rationem ipsam cum clero, vi jurium patriarchalium et canonum Ecclesiae Orientalis, Privilegiorum et vigentium Regulamentorum pertinent, aut vi Artic. 27: 1791. ad iura suae Majestatis spectant. Juvabit proinde ad singula in praecitato II. SS. et OO. Nuncio attacta objecta Serenitati vestrae, et Exc. Proceribus humillimam informativam dare declarationem; et quidem:

a.) Quoad moralem populi educationem a Clero maxime dependentem:

Verum quidem est, istam in optimo statu non reperiri, attamen neque in tam malo statu est, ut absque deputatione Regnicolari medela ferri non possit; imo asseverare possum educationem tam Clerici quam populi nostri respectu mediorum, quae hactenus possidebamus, et respectu mediorum aliarum in Regno Confessionum tantis fundationibus gaudentium, meliorem esse non potuisse. Nam praepter duo Gymnasia, duo Instituta, ubi futuri docentes pro scholis elementaribus praeperantur, et praepter quatuor Instituta Theologica, caremus omnibus aliis pro educatione juventutis nostrae altioribus institutis. Non obstante generali miseria nostra, facimus certe, quantum possumus. In A. Dioecesi Syrmensi, et Dioecesi Bacsensi inde a 20 et ultra annis nullus

се очи целогъ Кралѣства, или болѣ рѣки, целогъ свѣта на Ню обратиле.

2-о Што се тыче Регніколарне Депутаціе, кою желе Сл. ЧЧ. и РР. сбогъ наши дѣла изслати, ово е моя о нѣй примѣтба.

Ако и немогу не признати, да морално Народа воспитаніе, на кое душепопечительи понайвише дѣйствовать могу, пристойно снабдѣніе Свѣщенства — заведеніе Семінаріума — строгость Монашеска — управляиѣ съ фундаціама, и цѣли сходно овію употребляванї велико вниманіе на се навлаче, но при томъ морамъ и то казати, да сва ова спадаю у права и дужности Архи-Епіскопа, и Епіскопа, или стое у власти Архи-Епіскопа и нѣговы Accistenta, или найпосле самъ Народъ съ Клиромъ по правама Патріаршескимъ, канонма восточне Цркве, привилегіама и регулатментама съ ными разполаже; а съ друге стране принадлеже по смыслу 27. Члена 1791. къ правама Нѣговогъ Величества. — Неће дакле быти цѣли противно, у свакомъ, у предреченой Сл. ЧЧ. и РР. поруки, по менутомъ предмету понизно мое изясненіе, кое може за праваць служити, Вашемъ Высочесту и Высокосл. Великашима учинити, найпре и найпре.

а) Што се тыче моралногъ воспитанія Народа, кое понайвише одъ Клира зависи:

Истина є до душе, да се ово не налази у найболѣмъ станю, али опеть нѣ башь ни у тако рѣвомъ, да му се и безъ регніколарне Депутаціе не може помоћи; шта више, и то бы смео казати, да воспитаніе како Клира, тако и народа нашегъ, кадъ сравнимо средства, коя смо досадъ имали са средствама, коя друга вѣроисповѣданія покрай толики свои заведенія имаю, доиста нѣ могло ни быти болѣ: еръ осимъ два Гумназіума, осимъ две Препарандіе, гди се младежъ за Учителѣ преправля, и осимъ четырѣ Богословска Заведенія никави више школа, гди бы се младежъ наша у вышими наукама поучавала, немамо, па опеть у овой обштой нашей неволъи, коя намъ се на путь препречила, доиста толико чинимо, колико можемо. — У Архи-Діецези Сремской и Діецези Бачкой одъ двадесетъ и више година ни јданъ се Клирикъ

Clericorum ordinatur, et curae animarum admoveuntur, imo nec ad Clericale Institutum admittitur, qui ad minus humaniora non absolvit studia, quin imo multi etiam Philosophiam et Jus patrium tractarunt. In Dioecesibus banaticis ab aliquo tempore idem se-re obtinet, exceptis districtibus montanis, ubi miseria parentum filios arcet ab altioribus studiis, pro-ut etiam illos, qui in Dioecesibus Aradiensi, Pakra-censi, et Carolostadiensi degunt. Budenses Clerici potissimum Carlovicii pro Sacerdotio parantur. Non ergo ob defectum instructorum Clericorum, sed ob tenuem horum provisionem claudicat moralis educatio populi, quippe qui familiis praediti cura harum a cura animarum distrahuntur. Sed haec omnia ad obtainendos bonos animarum pastores longe non sufficere Illustrissimi Ecclesiarum Antistites optime noverunt; non enim sufficit sacerdotem scientiis tantum esse imbutum: ordo, disciplina ecclesiastica, et amor pastoralis officii in ejus succum et sanguinem abire, id est: ille pro futuro statu suo ex toto educari debet. Apud nos juvenes ad Clericalia instituta accedentes non in clausis Seminariis, sed singillatim per Civitatem habitant, et certis tantum horis ad collegia et ecclesiam veniunt, toto autem reliquo tem-pore sibimet ipsis sunt relict. Utrum ergo Clerici ita educari possint, ut boni fiant pastores, Excelsis Proceribus dijudicandum relinqu. Ut proinde de-fectus iste suppleri possit, et Clerici destinationi suaee conformiter educari valeant, summe necessarium esse credo Seminarium. Hinc liceat mihi Exc. Pro-cesses super hoc objecto modica proferre.

b.) Si bene Nuncium intelligo; II. SS. et OO. proponunt regulationem Seminariorum per Deputa-tionem regnicolarem. Regulatio rerum praesupponit adesse res, v. g. Non nemo vult regulare hortum, necessario cogitari debet terrenum aliquod in vicinia domus ejus situm, saepibus cinctum, sed interne ma-le, aut non ad gustum ejus ordinatum. In defectu-

не рукополаже за Свештеника, нити се у Богосло-вію пріима, кои ніе поне Гумнасіалие науке свршіо, а млоги су одъ ныи и философію и отечественна права слушали. Тако е исто одъ некогъ времена и у Банатскимъ Діецезама, изузымаючи мѣста ру-докопногъ Окружія, гді сиромаштво родителя задржава сынове одъ выши школа, као и млоге, кои су изъ Арадске, Пакрачке, и Горньо-Карло-вачке Діецезе. Будимске се Діецезе Клирицы по-найвише у Карловачкой Богословії за свештеническій чинъ приуготовляю. Дакле нерамлѣ зато наше народно воспитаніе, што немамо учени Свештеника, него зато, што су ови слабо снабдѣвени, пакъ ій брига, кою о своїй породици носити мораю, одвлачи одъ душепечителства. Али да то све юшть ніе доста, да добре Свештенике добываето, найболѣ су знали сами Священоначалницы, єрь ніе доста имати само учена Пароха: редъ, стро-гость црквеня, и любовь къ паstryрскимъ своимъ дужностима мораю се тако рећи Свештенику у крвь претворити, т. е. онъ се мора за будуће свое положеніе са свимъ изъ темеля воспитати. Кодъ насть младићи, кои се у Богословскимъ школама за Свештенике воспитаваю, нису у Семінаріама затворени, него живи свакій за се по вароши, и само у извѣстне часе долазе у школу и у цркву, а оста-ло време сами себи остављаи проводе. Могу ли се тако Клирицы воспитати да добри Свештеницы буду, Высокосл. Великашима на разсуждение оставлямъ, а да се недостатакъ овай надокнадити, и Клирицы се опредѣленію свомъ сходно воспитива-ти могу, я одъ мое стране налазимъ, да в Се-мінаріумъ необходимо нужданъ. Дозволите ми дакле Высокосл. Великаши! и о томе предмету мое мнѣніе исказати.

в) Ако добро поруку разумемъ — Славни ЧЧ. и РР. као да урећиванѣ Семінаріума преко регні-коларне Депутаціе предлажу. Урећиванѣ какве ствари предпоставля существованѣ исте ствари, н. пр. желили тко уредити башту, мора се найпре мыслити, да некій просторъ обрађенъ существуете, кои е изнутра рѣшаво, или поне ніе по вкусу раз-положенъ, єрь гді нема никаквогъ простора, ка-

omnis terreni qualis regulatio et ubi applicari posset?
 Inlyti SS. et OO. volunt regulare Seminaria nostra,
 ubi nec male ordinata, nec ulla existunt. Ego qui-
 dem pro hac eximia benivolentia II. SS. et OO. gra-
 tissimus sum, sed observare debo, nobis summo
 pudori cedere debere, si habendo Seminaria talia
 absque Deputatione regnocolari aut non possemus,
 aut nollemus regulare.

Excelsi Proceres! dum divina Gratia et Regia
 Clementia in sedem, quam nunc forte indignus oc-
 cupo, ascendisem, firmiter mihi inter cetera propo-
 sui, omnibus viribus adlaborare, ut regulatum ad
 normam R. Catholicorum Seminarium pro educando
 Clero nostro erigam. Mox propositum meum sem-
 per firmum stat, et si Deus O. M. vitam et benedi-
 ctionem, sua Majestas autem benignum annutum et
 opem dederit, auxilio fratrum meorum Episcoporum,
 in quibus omnem colloco fiduciam, intra tri-
 ennium effectui me daturum fortiter spero. Existet
 proinde bene regulatum Seminarium prius, quam
 Deputatio regnocolaris operatum suum desuper in
 proximis futuris Comitiis producere posset. Ceterum
 regulationem Seminariorum vigore Privilegiorum,
 Canonum, et b. Rescripti Declaratorii juris et facul-
 tatis meae et meorum Episcoporum esse, salvis juri-
 bus Majesticis in art. 27. 1791. fundatis, nemo,
 credo, negabit. Proinde quoad objectum Seminariorum
 non tantum locum habere non potest Deputatio
 regnocolaris, sed cum etiam superfluam esse existi-
 mo. Idem obtinet quoad Monasteria.

c.) Regulatio Monasteriorum consistit vel in re-
 gulanda disciplina Monachali, vel in regulandis pro-
 ventibus priorum horum Institutorum. Utrumque ob-
 jectum habet firmas et stabiles suas regulas, juxta
 quas administratur; utrumque spectat ad jura Me-
 tropolitana et dioecesana. Disciplinam manuteneant
 Dioecesani Episcopi; proventus administrant Prae-
 positi cum fratribus; Rationes ex praescripto ducit

кво бы се ту уређиванѣ баште могло употребыти?
 — Сл. ЧЧ. и РР. желе уређивати наше Семинаріе,
 а кодъ нась юшть нити рѣаво уређене, нити ика-
 кве друге существую! — Я самъ славнымъ ЧЧ. и
 РР. за ово особыто благоволеніе много благодаранъ,
 али немогу не примѣтити, да бы то нама на врло
 велику срамоту служило, кадъ бы мы имали Се-
 минаріе, па не бы могли безъ регноколарне Депу-
 тацие или не бы хтели ове уредити.

Высокосл. Великаши! кадъ самъ изъ милости
 Божіе и благоутробія Царскогъ узышао на овай
 престоль, кои може быти недостойно садъ запре-
 мамъ, тврдо самъ између осталогъ намыслю, све
 мое силе и на то обратити, да за воспитаніе Клира
 нашегъ Семинаріумъ по начину Римокатолика по-
 дигнемъ. Я самъ и садъ у овомъ момъ намышляю
 тврдо постоянъ, и ако ме Богъ свемогу ћій пожи-
 ви и благослови, а Нѣг. Величество благоутробныи
 своимъ одобреніемъ подпомогне, помоћу браће
 мое Епіскопа, у коима све мое повѣреніе пола-
 жемъ, надамъ се тврдо за три године што самъ
 науміо у дѣјство привести; и тако ће постати до-
 бро устроеный Семинаріумъ прѣ, него што бы ре-
 гноколарна Депутација чертежъ свой о нѣму буду-
 ћемъ Земальскомъ Собору показати, кадра была.
 А да у осталомъ уређиванѣ Семинаріума по смы-
 слу прївилегіа, канона и благоутробногъ Деклара-
 торіума, у права и власть мою и мои Епіскопа у
 цѣлости оставшимъ правама Нѣг. Величества у 27.
 Чл. 1791. израженымъ, спада, мыслимъ, да ми
 нитко неће одрећи. — Што се дакле Семинаріума
 каса, не само да неможе имати мѣста Регноколарна
 Депутација, него є она по момъ увѣренію сасвимъ
 излишна. То исто стои и за Монастыре.

г.) Регулација Монастыра состои се или у уре-
 ђиваню строгости Монашеске, или у уређиваню
 прихода овы задужбина. Оба ова предмета имаю
 своя известна и постояна права, по коима се управ-
 ляю и уређую; обадва спадаю у права Митропо-
 литска и Діецезанска. На строгость пазе Діеце-
 зански Епіскопи. Приходе управлюю Настоятель
 съ братствомъ, рачуне по дужности води Намѣст-
 никъ, кое найпре и найпре Настоятель съ оста-

vicarius, quas Praepositus cum omnibus ceteris fratribus revidet, et Dioecesano eiusque Consistorio pro revisione substernit; a quo dein pro ulteriori censura Metropolitae et ejus Consistorio appellationis submittuntur; postremo de tempore in tempus altissimo obtutui praesentantur, sicut etiam anno praeterito per suam Excellentiam D. Comitem Széchen, dum penes Congressum altissima Comissione defungebatur, factum. Omnia haec fiunt in sequelam §§ 46. 47. 48. et 49. 6. Rescripti Declaratorii 1779. et art. 27. 1791. —

d.) Nunc sermo mihi est de Fundationibus et earum manipulatione. Fundi nationales sunt duo: 1-o Fundus nationalis sic dictus „inalienabilis“. 2-o Fundus Clericalis. Uterque administratur per Metropolitam et tres Nationales Assistentes, unum ex parte Cleri, qui est semper proximus Episcopus Bačiensis, unum ex parte militiae, qui est stabalis aut alter superior Officialis, et unum ex parte Civili, ex primariis Civibus Neoplantensibus aut Carlovicensibus, omnia juxta §§. 8. 9. 10. et 11. 6. R. Declaratorii. Capitalia fundorum horum elocantur vel fundis publicis, vel apud privatos. Primum sit per Metropolitam et ejus Assistentes, qui non nisi operatum altissimo Loco pro notitia refert. Secundum non potest fieri absque altissimo indultu, praecedente examine regii exactoratus et assensu Metropolitae et Assistentium. Capitalia cum omnibus prae-cautelis semper primo loco intabulata elocantur. Rationes per Metropolitam et ejus Assistentes annue conficiuntur, et medio Exc. Cosili R. Lttalis altissimae revisioni substernuntur, quam peragit Exactoratus Transilvanico — Hungaricus. Administratio dicta horum fundorum in omni eos concernente operatione procedit juxta datam sibi ab altissimo loco positivam instructionem. Cassa autem existit sub quintuplici Clavi, quarum quintam servat Secretarius Metropolitanus, qui una est Notarius Fori ap-

ломъ браћомъ прегледа, и Дјецезану и нѣговомъ Консисториуму ради пресматрана предложи, од кудъ се после на выше развидѣніе Митрополиту и нѣговомъ Апеллаторијалномъ Консисториуму шалю, найпосле одовудъ се одъ времена на време Высочайшемъ Мѣсту поднесе, као што є то и прошасте године учинено посредствомъ Нь. Превосходит. Г. Графа Сечень, кодъ је кодъ Народногъ Собора Ц. Кр. Комиссаромъ био. Сва та бываю по смыслу §§. 46. 47. 48. 49. благоутробногъ Деклараториума и Чл. 27. дакле и то неможе быти предметъ Регионалне Депутације.

д) Садъ ми предстои о Фундаціама и оManipulaції овію говорити. Два су фонда народна. Еданъ тако названи неприосновеный, а другій клирикальный. Съ обадва управля Митрополитъ и три народна Ассистента, еданъ одъ стране Клира, кои є свагда најближій Епіскопъ Бачкій, еданъ одъ стране Мілітарске, кои є свагда штабалный или каквый вишній Чиновникъ, а еданъ одъ стране грађанске, обычно између првих Новосадски или Карловачки грађана, и то све быва по смыслу §§. 8. 9. 10. и 11. благоутробногъ Деклараториума. Главнице овы фондови даю се или у фондове явне или единственнымъ людма подъ камату. У првомъ случаю може Митрополитъ са свои Ассистенты самъ издати, а Высочайшемъ Мѣсту о ономъ, што є учиню, извѣстие мора дати само зато, да се и тамо зна; а у другомъ случаю изыскує се высочайше дозволеніе, коме обычно предходи испытъ Краљевскогъ Ексактората, а соизволеніе Митрополита и Ассистента. Главнице се са свакомъ предосторожносѹ свагда на право мѣсто интабулирае издаю. Рачуне прави Митрополитъ и нѣгови Ассистенти сваке године, и посредствомъ Высокосл. Краљ. Мѣстозаступаоћегъ Совѣта высочайшемъ разсмотренію подносе, кое обычно извршује Ексакторатъ Трансильванско-Унгарскій. Речена Адміністрација овы фондови у свакомъ послу, кои се фондови тиче, поступа по даномъ јој одъ Высоч. Мѣста положителномъ упутствованію. А касса се подъ петъ ключева налази — и петиј је кодъ Секретара Митрополитскогъ, кои є скупа бележ-
2

pellatorii et Actuarius administrationis. Administratio haec nullum onus Fundis causat, quia nemo ex manipulantibus pro fatigiis suis recipit remunerationem. Omnis alia manipulatio Fundis esset aggravio. Si quod detrimentum Fundi hi unde unde capiunt, id non ex administratione, sed ex negligentia interiusorum persolutione provenit; sed huic etiam malo medelam tulit moderna administratio per id, quod omnibus eiusmodi tardis debitoribus capitalia aut jam edixit, aut edicere intendit. — Restat adhuc ut quo ad conversionem horum fundorum destinationi suaee conformem pauca exponam. Fundus primi ordinis „inalienabilis“ hactenus nullam aliam habuit destinationem, nisi quod juxta altissimos ordines Fiscales et Notarii Consistoriales minus dotatarum Dioecesium exinde soluti fuerint. Reliqua interusuria et concorrentes Massae Archi- et Episcoporum Capitali incorporantur. Sua Majestas Sanctissima fundum hunc „in bonum Nationis“ sicut ipsa se exprimere dignata est, augere cupiens, forte vel ideo hactenus nullam ei dedit destinationem quod per devaluationem schedarum bancalium magnam passus est jacturam. Sed cum et II. SS. OO. urgeant, et populus ipse utilitatem ejus jam semel videre et sentire cupiat, certe Majestatem suam universalis huic desiderio proxime benigne delaturam non dubito. — Fundus 2-i ordinis „Clericalis“ servit ex parte pro sustentandis Institutis Clericalibus, et hac ratione fini suo conformiter convertitur, reliquum supernans Capitali suo adjungitur.

Jam paulo ante dixeram summam necessitatem esse erigendi seminarii, ad quod effectuandum ad minus per quatuor annos necessarii erunt proventus amborum horum Fundorum, posthaec necessarium erit providere de Scholis normalibus, de Institutis praeparandicis, de meliori Cleri dotatione, de erienda typographia ecclesiastica, et de pluribus aliis Ecclesiam et populum prementibus necessitatibus,

никъ Аппеллаторіума и Пероводитель Адміністраціе. Адміністраціа ова ніе ни на каквый тереть фондовма, ерь ни еданъ одъ Манипуланта не пріима никакве за свой трудъ наплате. Свака друга Манипулаціа была бы на тереть фондовма. Ако дакле какавъ уштрбъ ови фондови кадикадъ трпе, то не долази одъ Адміністраціе, него одъ небрежльивогъ плаћания Интересса; аль и овомъ є злу нашла лека садашня Адміністраціа у томъ, што є свима досадъ тако небрежльивымъ дужницыма гла-нице или већь одказала, или одказати намѣрава. Остае ми юшть о томъ на кратко говорити, што се опредѣленю сходногъ употребленія овы фондо-ва тыче. Првый фондъ тако названіи неприкосновен-ный досадъ ніе имао никаквогъ другогъ опредѣленія осимъ тогъ, што су се изъ иѣгъ по высочайшой наредби Фішкали и Бележницы слабіе снабдѣвены Діецеза плаћали; а остали Интересси съ массама Архи-Епіскопа и Епіскопа заедно, у колико ове на фондъ спадаю, у главницу се улажу. — Нѣгово святѣйше Величество жељеши овой Фондъ на благо народа, као што се само благоутробио изразити благоволило, умложити, можда му зато юшть ніе никакво опредѣленіе дало, што є истый фондъ велику штету, кадъ су банке побіене претрпіо. Но кадъ већь и Славни Ч. Ч. и Р. Р. настояваю, а и самъ народъ жели већь еданпутъ видити и осе-тити корысть тога; несумнямъ се ни найманѣ о томъ, да неће и Н. Величество общей овой жељи доиста удовлетворити. Другій фондъ „Клирікаль-ный“ служи одъ части на издржаванѣ Заведенія Клирікалны, и на тай начинъ цѣли своїхъ сходно употреблява се, а остало шта претече, главницы своїхъ прилаже.

Я самъ већь мало пріе рекао, да намъ є Се-минаріумъ врло нужданъ, а да се овой у дѣйство привести може, мора ће се приходи одъ обадва ова фонда найманѣ четыръ године само на то обратити, после тога вали намъ се старати за школе нормалне, за заведенія препарандска, за болѣ снабдѣвне Клира, вали намъ се бринути како ћемо црквену Тупографію завести, и како ћемо млоге друге неволѣ, кое намъ цркву и народъ гоне оти-

ad quae omnia tegenda longe non sufficient Fundi-
sti. En ergo destinationi suaem conformem Fundo-
rum horum conversionem. Ut haec fiant, et quo-
modo, credo non esse opus Deputatione regnicolari,
sed benigno annutu regio, in lege fundato regulari
Populi Congressu, et Synodo episcopali.

Restaret adhuc, ut Deputatio regnicolaris cog-
noscat numerum Animaum, et Parochiarum, ha-
rum dotationem; et proventuum ecclesiasticorum
Fontes. Haec omnia suaem Majestati, et Ex. Dicaste-
riis nota sunt et perspesta; et si hoc non esset, mul-
to faciliori modo et absque exmissione Deputatio-
nis regnicolaris intra spatium trium mensium ex asse-
sciri possunt medio Dioecesanorum Episcoporum;
nam quotannis Conscriptione horum per Protopresby-
teros fieri, et Episcopis submitti solet. Fontes pro-
ventuum ecclesiasticorum sunt ipse Populus: qui Ec-
clesias struit, et illas necessariis pro posse suo pro-
videt, ceterum illarum miseras ita dictas Cassas per
duos aut plures locorum Primores cum influxu Paro-
chi, Consistorii Dominorum terrestrium, aut vero
etiam magistratualium personarum, semper tamen
juxta normas ab altissimo Loco praescriptas admini-
strat. Hic non possum in omni humilitate non obser-
vare, quod magis misere Populo consultum fuisset,
si quo felici casu II. SS. et OO. qui initiativam in
legibus ferendis habent, illa benefica idea incidisset,
ut legem tales proponat, quae Dominia Terrestria
obligaret, ut subditos suos Templis, Scholis, et
Quarteriis Parochialibus provideant, ut dotationem
Parochorum et Docentium si non ex toto, administrus in
parte, in se assumant, quod absque omni Deputatio-
ne regnicolari fieri posset.

Jam si Deputatio regnicolaris, et cum ipsa, aut
vero sine ipsa populus per Deputatos suos pertractan-
dorum supra citatorum negotiorum causa convenire
deberet, tunc Temesvarinum aptus locus ad hoc mi-
nime mihi ex dupli ratione esse videtur: 1-o quod
sit adminimum 10 Stationibus extra centrum, 2-do
quod Archivum metropolitanum, ex quo operatio-
nis plurima adminicula haurienda essent, prae ta-
nibus esse non posset. Pro hoc scopo et qua Locus

снути, а да се ова сва намире, ни издалека ни су-
довольни ови фондови! Ето опредѣлению сходногъ
фондова овы употребленія! а да ова сва буду и
како да буду, не нужна регніколарна Депутаціа,
нега є нужно благоутробно Соизволеніе, нужданъ
е у закопу оснований народный Соборъ и Синодъ
Епіскопскій. —

Іошть остає да регніколарна Депутаціа дозна-
число душа и Пароха, да дозна како су ове снаб-
дѣвени, и кои су извори цркви прихода. — Я
кажемъ да нису ова сва Н. Величеству и Высокосл.
Дікастеріама добро позната, и све да не тако то
ке се врло лако посредствомъ Діоцезана и безъ
регніколарне Депутаціе точно дознати, ерь Пре-
свутери сваке године пописъ душа држе, и овой
своимъ Епіскопима подносе. — А извори су цр-
кви прихода самъ народъ, кои цркве зида, и
по могућству своме съ потребнима снабдѣва ій, у
осталомъ ядымъ нынімъ тако называемъ Касса-
ма управляю двоица, или више одъ првы у мѣ-
сту людій са втеченіемъ Пароха, Консисторіума,
Землѣдржца или Магістратуалы лица, но свади
по норми высочайшимъ Мѣстомъ прописаной. — Ов-
де не могу съ понизноску не примѣтити, да бы
много болѣ народу поможено было, кадъ бы Сла-
вни Ч. Ч. и Р. Р. кои имаю право у донашаню за-
кона починяти, на ту благодѣтельну мысао дошли
были, да предложе такавъ законъ, кои бы земљ-
државства обвезао, да своимъ поддавикомъ цркве,
школе и парохіалне домове подижу, и да снабдѣ-
ванѣ Пароха, и Учителя, ако и не са свимъ, али
барамъ одъ части на се пріиме, кое безъ сваке
регніколарне Депутаціе може быти. —

Но кадъ бы се регніколарна Депутаціа и са
овомъ или безъ ове Народъ преко Депутираца свои
ради претресаня горепоменуты дѣла морао скупи-
ти; то онда невиди ми се да є Темишваръ на то
згодно мѣсто, прво зато, што найманѣ двадесеть
миля пада изъ средоточія, а друго што не бы мо-
гла быти при руцы Митрополітска Архіва, изъ
кое се спомагателна средства за дѣланѣ притети
мораю. — За тай су посао наизгодніи Карловцы,
едно зато, што леже у средоточію нашегъ Народа,

centralis, et qua sedes metropolitana optime convenit Carlovicium, aut si hoc ex aliquibus rationibus non placet, uno saltem milliari inde distans Neoplanta; Numerus autem Deputatorum Populi jam B. Rescr. Declaratorii §§. 62 et 63. bene expensus et praefixus est, et omne augmentum, praeterquam quod tolleret aequilibrium statuum Populi, esset saltem in aggravium miserae plebi.

Unicum mihi quoad hunc propositum legis articulum restat dicendum, de abolitione veteris et introductione novi Calendarii. Dum Patriarcha Arsenius Csernovics a Sua Majestate Rom. Imperatore et Hungariae Rege Apost. divo Leopoldo I. provocatus fuisset, ut cum Populis suaे curae concreditis contra Turcarum tyrannidem insurgeret, et se cum exercitu suo uniret, sequentia promittit illi magnus ille Imperator et Rex in Diplomate de 6. Aprilis 1690. „Promittimus vobis omnibus praedictis Populis et Provinciis Nobis qua Regi Hungariae de jure subjectis, et legitime subjiciendis, servata in primis Religionis suaе, eligendiquae Vajvodaе libertate, Privilegiis, et Juribus, exemptionem ab omni onere publico, et Contributione, exceptis tamen antiquis et solitis, ante omnem invasionem Turcarum Regum et Dominorum juribus, sublato etiam in illis omni abusu per Dominium Turcicum introducto, nisi in casu necessitatis bellorum in quibus pro vestra propria salute, ac defensione necessaria subsidia concedetis, quibus copiae nostrae possent conservari, defendi provinciae, et onera belli sustineri, excusso autem jugo Turcico, omnia in formam stabilem, et ordinem debitum pro futuro ad votum et satisfactionem vestram redigemus, et cuilibet iuribus suis, Libertate Religionis, Privilegiorum et Immunitatum redditis, cunctis et singulis justitiam administrabimus, universis Gratiae, Clementiae, Benignitatis, et paternae nostrae Protectionis documenta uberrima praebituri. Promittimus insuper,

а друго што є овде Столица Митрополітска, или ако се не бы изъ какви му драго узрока Карловцы допадали, а оно є онда найзгодній Новисадъ, кои само єдну милю одстои одъ Карловаца. Што се пакъ числа Депутатаца народны тъче, оно є у §§. 62. и 63. благоутробногъ Деклараторіума добро смыслено, и опредѣлено; а кадъ бы се ово чи-сло повысило, то бы онда и равновѣсие међу класама и представницима Народа пореметило, и пало бы Народу колико толико на вѣни тереть.—

Іошть ми єдно остає на предложенный Закона членъ реќи, што се сирѣчъ тога тъче да се старый Календарь укине, и новый уведе. — Кадъ є Патриархъ Арсеній Чарноевићъ одъ Нѣговогъ Величества блажене памети Римскогъ Імператора и Краля Апостолическогъ Унгаріе Леополда I. позванъ, да съ народомъ кои му є вовѣренъ противъ турянства Турскогъ устане, и съ вѣговомъ се войскомъ союзи, ево шта му є онай великій Імператоръ и Краљ обећао: „Обећавамо“ вели „Вама свима реченою Народу и Провінціама, кое су подъ Насъ, као подъ Унгаріе Краля по праву подпале, и кое ће и одъ садъ съ правомъ подпадати, да задржаваюћи особито слободу вѣроисповѣданія свогъ, и бирање Войводе, Привілегія и Права ослобођени будете одъ явногъ терета и контрабуџе, изузимајући она давнашия права, коя су пріе Турака, Краљеви и Спаје обично имали, но и у ныма съ Турскимъ господаренїмъ уведено злоупотребление укидаюћи, — развѣ у случаю ратне потребе, гдјете за ваше собственно спасение и одбрану, као своевольни данакъ, по могућству нуждну помоћь дати, којомъ ће се войска наша моћи обдржавати Провінціе бранити, и ратне терете подносити, и кадъ се иго Турско сбаџи, сва ћемо у постояну форму и нуждный редъ за будућностъ, по жельи на задовољство Ваше довести, и повративши свакомъ своя права, слободу вѣроисповѣданія, привілегія и ослобођена свима, и свакомъ ћемо правду издавати, свидѣтелства милости, благоутробія, благоволенія и покровителства Нашегъ свима вообще обично показываюћи. — Обећавамо осимъ тога, покланямо и дозволявамо слободно притя-

donamus, et concedimus omnibus et singulis libera-
ram bonorum, sive mobilium, sive immobilium
quaecunque Turcis in confiniis suis ademerint, pos-
sessionem.“ — Cum autem Sua Majestas Imperator
valde generaliter in Diplomate hoc se expressisset,
non contentatur Patriarcha, sed mittit Episcopum
Jenopolitanum Esaiam Diakovich cum Deputatione
ad Imperatorem submisso rogandum, velit Sua Ma-
jestas Sacratissima novo inter cetera praeprimis
usum veteris Calendarii sibi et populo suaे Religio-
nis ratum habere, quod Sua Majestas novo Diplo-
mate die 21. Augusti ejusdem anni clementissime
etiam concessit his verbis: „Ut lenitatem et dulcedi-
nem Imperii, Dominatusque nostri in ipso limine
sentialis, petitionibus vestris pietate nobis connatu-
rali annuentes benigne decrevimus: ut juxta orien-
talisk Ecclesiae Gr. r. Rascianorum consuetudinem
ad normam veteris Calendarii libere conservemini,
et prout hactenus, ita et deinceps a nullis Ecclesia-
sticis, vel secularibus statibus ulla afficiamini mole-
stia, liceatque vobis inter vos, ex propria facultate
ex natione et lingua Rasciana constituere Archi-Epi-
scopum, quem status ecclesiasticus et secularis inter-
se eligit; isque Archi-Episcopus liberam habeat fa-
cilitatem disponendi cum omnibus orientalibus Gr.
r. Ecclesiis, Episcopos consecrandi, Sacerdotes in
Monasteriis disponendi, Templa, ubi opus fuerit,
propria facultate exstruendi, in Civitatibus et villis
Rascianos sacerdotes subordinandi: verbo sicut ha-
ctenus Gr. r. Ecclesiis et ejusdem professionis com-
munitati praeesse valeat, et propria auctoritate ec-
clesiastica vigore Privilegiorum a Praedecessoribus
nostris divis quondam Hungariae Regibus, vobis
concessorum in tota Graecia, Rascia, Bulgaria, Dal-
matia, Bosnia, Jenopolia, et Herczegovina, nec
non in Hungaria, et Croatia, ubi de facto existunt,
et quatenus et quamdiu nobis universi et singuli no-
bis fideles et devoti erunt, facultate disponendi gau-

жаванѣ добара, была она покретна или непокрет-
на, коя су годъ на границама одъ Турака отели
свима и свакомъ.“ Но Патріархъ видећи да се
Нѣг. Величество овде вообщите само, и то яко во
общите изразио, незадоволињъ съ тымъ, пошље Је-
нинополитанскогъ Епископа Исајю Диаковића съ Де-
путациомъ къ Императору понизњише молећи, да
Нѣг. Свят. Величество између прочегъ особито у-
потребленie старогъ Календара иѣму и иѣговогъ
вѣроисповѣданія Народу одобри, кое є Нѣг. Ве-
личество новомъ Дипломомъ 21. Августа исте го-
дине благоутробијише и одобрјо овимъ речма:
„Да мекость и пріятность нашегъ правленія и
господаренія одма съ почетка осетите на ваше мол-
бе съ уроћеномъ Намъ благоску соизволяюћи
благоутробијише смо спредѣлили: Да восточне
Цркве Греческогъ вѣроисповѣданія Сербала обы-
чаеве и употребленie старогъ Календара слободно
задржите, и да вамъ се и одсадъ као и досадъ
никаква досада ни одъ какви црквены или мір-
ски Чинова не учини, и да вамъ слободно буде
међу вами о собственномъ трошку изъ Сербскогъ
Народа и езыка Архи-Епископа поставляти, кога
црквенији и мірскій Чинъ заедно бира, и да тай
Архи-Епископъ има власт слободно разполагати са
свима восточногъ вѣроисповѣданія Црквама, Епі-
скопе посвещавати, Свештенике по Монастырма
разполагати, Цркве гдји буде нужно собственнымъ
трошкомъ подизати, по варошима и сели Сербске
Свештенике нарећивати, словомъ да има власт
као и досадъ Греческогъ вѣроисповѣданія Црквама
и тогъ вѣроисповѣданія общтствама предстояти,
и собственнымъ црквенымъ уваженiemъ (auctoritas)
по сили прївлегија одъ предшественика Наши бла-
жено починшій некадашни Кралјева Унгаріе вамъ
дарованы по целой Грецији, Рашци, Бугарской,
Далмацији, Босни и Херцеговини, Јенополю као и
по Унгарии и Кроацији, гдји се садъ дѣйствително
налазе, колико и докле намъ сви и сваки буду
вѣрни и приврженi разполагати, црквени далје Чи-
нови, као Архи-Епископи, Епископи и Монаси и
сви ма кога реда Свештеницы Греческогъ вѣро-
исповѣданія у Монастырма и Црквама да задрже

deat. Statibus porro Ecclesiasticis, velut Archi-
Episcopo et Episcopis, Monachis, omnisque gene-
ris sacerdotibus ritus Graeci in Monasteriis et Tem-
plis maneat propria facultas disponendi, ita: ut ne-
mo in praedictis Monasteriis, Templis et Residentiis
vestris violentiam exercere valeat: verum in deci-
mis, contributionibus, et quarteriis antiqua immunita-
te gaudeant.“ — Hoc obtento Patriarcha non tantum
cum omnibus suis arma ferendi capacibus sese exer-
citui Regio jungit, sed etiam 40,000 familiarum ad
desolatum Regnum dicit, et hoc impopulat. —
Omnia haec confirmant et plura alia concedunt et
dant filii ejus Josephus I. et Carolus VI. et filia hu-
jus Maria Theresia, quae hoc idem, nempe quoad
Calendarium in B. Rescr. Declaratorio de Dato 16.
Julii 1779. repetit et sancit. — Haec fuit conditio,
sine qua nunquam Patriarcha et gens Rasciana sedi-
bus suis movissent, nisi Imperator et Rex Calenda-
rium, quocum sacra gentis intime conjuncta sunt,
sartum tectumque habere velle verbo regio sponpon-
disset. Hinc prono fluit alveo quaestionem hanc de
Calendario esse vitalem nostrae Ecclesiae, pertine-
re ad pacta conventa Regum Apostolicorum cum
Patriarcha et universo Populo Gr. r. n. u. proinde
nullibi, nisi in Congressu totius populi et Cleri Ec-
clesiae orientalis absque gravissima laesione pacto-
rum, jurium et privilegiorum sibi cum ingentibus
sacrificiis comparatorum ventillari posse, minime ve-
ro in exmittenda Deputatione regnocolari.

Et haec sunt Serenissime C. R. H. Princeps et
Exc. Proceres, quae ad secundam II. SS. et OO.
propositionem, videlicet ad pertractanda medio De-
putationis regnocolaris objecta humillime exponenda
habui, ex quibus luculenter patet, exmissionem De-
putationis regnocolaris nec esse necessariam, nec ad-
missibilem, utpote juribus majesticis, juribus Cle-
ri et Populi in expressa lege et carissimo pretio ac-
quisitis Privilegiis fundatis nimium praejudicatosam.

Sed si Serenitas Vestra, et Exc Proceres, et
H. SS. et OO. Nobis et Populo nostro, prout nullus
dubito, sincere consulere volunt, ut eo potentes vi-
ces suas interponere dignentur, humillime exogamus,
quo Sacratissima Majestas Sua facultatem Congres-

власть разполагати тако, да нико несме у поме-
нутымъ Вашимъ Монастырима, Црквама и общес-
твама каква насилия чинити.“ — Кадъ е ово Па-
триархъ добъю, не само да се са свима своима,
кои су оружје носити кадри были, союзю съ вой-
скомъ Царскомъ, но и четрдесетъ юшть хиляда
породица доведе са собомъ у опустошено Кралѣв-
ство и овогъ жителѣ умложи. Сва су ова потвр-
дили, и млога друга даровали и дали и иѣгови
Сынови Јосифъ I. и Карль VI. и овога кћи Маріа
Терезиа, коя е то исто сирѣчъ за Календарь по-
вторила и благоутробнымъ Деклараторіумомъ одъ
16. Іуліа 1779. установила. Ово е био уговоръ
безъ когъ се никадъ не бы Патриархъ са Србскимъ
Народомъ са седишта свои кренули, да се нie си-
рѣчъ Императоръ и Краль, Календарь съ коимъ су
службе црквене у тесной свези, на миру оставити
Кралѣвскомъ својомъ речю завѣтовао. Изъ овогъ
само одъ себе слѣдуе, да вопросъ овай о Кален-
дару, за живацъ наше Цркве запинѣ, и да онъ
принадлежи къ уговореной погодби Апостолически
Кралѣва съ Патриархомъ и целымъ Греконесѣди-
шњимъ народомъ, слѣдователно нигди се неможе
тай вопросъ безъ якогъ поврежденїј Уговора, Пра-
ва и съ великимъ жертвама прибављени привилегија
претресати, осимъ на Народномъ Собору, дакле
у Регніколарной Депутацији ни на кои начинъ.

И то су она Ваш. Высочество и Высокославни
Великаши! коя ми е требало на друго предложение
славни ЧЧ. и РР. т. е. на оне предмете, кои бы
се одъ Регніколарне Депутације претресали, пони-
зно изложити, одкуда се ясно види, да Регніко-
ларна Депутација нie ни найманѣ нужна, нити се
може икако допустити и зато, што е она правама
Нѣг. Величества, правама Клира и Народа, коя
се у явномъ закону и у скупомъ цѣномъ приба-
влїнимъ привилегијама оснивао, противна.

Али ако Ваше Высочество, Высокославни Ве-
ликаши и Славни ЧЧ. и РР. Нама, и нашемъ На-
роду, као што се и ни найманѣ несумњамъ, искре-
но помоћи желе, то мы молимо, да кодъ Нѣг.
Свят. Величества великоможнимъ своимъ Ходатай-

sum quanto ocyus servandi nobis benigne concedat, in quo de omnibus illis rebus nosmēt ipsi Consilia inire possemus; deinde ut statuatur lege, nos uno triennio Congressum particularem, alio triennio Synodum Episcopalem, et tertio triennio denique Congressum generale servare posse; postremo ut tandem semel Referens unus vel plures cum respectivo personali ad Exc. Cancellariam et Consilium R. Locumtenentiale ex hominibus nostris constituatur, et in aliis foris et regiis Officiis non tantum aditus illis pateat, sed ut reipsa admittantur; ut et nos tandem dicere et alta voce exclamare possimus: Lex est sancta veritas, et nos sumus veri Patriae filii, Patria nostra non est neverca, sed vera mater, quae et nos aequali cum ceteris filiis materno foveat amore. —

ствомъ то Намъ издѣйствовать благоволите, да намъ Народный Соборъ што скорѣ држати дозволи, на комъ бы се о свима нашымъ дѣлама сами посовѣтовати могли; а после да се узакони и то, да мы за прве три године партікуларный Конгрессъ, за друге три године Сунодъ Епіскопскій, а за треће три године Свенародный Соборъ свагда држати можемо. Найпосле, да се већь єданпуть єданъ или више Референда са касателнымъ Персоналомъ кодъ Высокосл. Канцелларіе и Кралѣв. Мѣстозаст. Совѣта одъ наши людій поставляю, и да іимъ се не само приступъ и на друга Надлежателства и званія државна дозволи, но да се и дѣйствително тамо пріимаю, те да и мы већь єданпуть рећи и велегласно вопити можемо: Законъ е права истина, и мы сло прави Отечества Сынови, Отечество наше нie маћія, него е рођена Мати, коя и нась, као и проче Сынове єднакомъ матерњомъ любови обима.

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И О Т Е К А Л Й О Т Е К А

Néhai Tököly Sebők Tanátsos Öz-
vegyének született Bezzeg Amáliának mint Felperesnek, Heim Domonkos, és Petrovits Balázs Szabad Királyi Arad Várossa Polgármestere, és Birája 's általuk az egész Városi Tanács, úgy nem külömben Mátsai és Kis-Oroszini Csernovits Péter Arad Vármegye Táblabirája mint Alperesek ellen folyamatba tett rövid visszahelyheztetési ügyében, Aradon Január 13-án 1843.

ITÉLTETETT :

A' Felperes rész néhai férje Tököly Sebők Királyi Tanátsosnak Szabad Királyi Arad Városában fekvő vagyonábul mellyek birtoka a' Hármas T. K. 1-ső Rész 98-ik és 103-ik czime szerint mint folytatagos örököst, de miután azt valóságos birtokába vette, tetleg is illetné, előbb Szabad Királyi Arad Városa Tanácsa által erőszakosan történt kizavartatását, később pedig Csernovits Péter Táblabíró által ingoságoknak hatalmaskodás utjáni elfoglaltatását azon vagyonokba leendő vissza helyheztetését kérve panaszolván.

Mindezekre az Alperes Városi Tanács azon ellenvetést tévént, hogy Ő néhai Tököly Sebők Királyi Tanácsos Végrendelete következtében, mint Törvényhatóság intézkedvén, a' visszahelyheztetést rendelő Törvények súlya alá nem vonattathatnák; úgy

2-ik rendű Alperes azon kifogásához,-hogy Ő ha tett is valamit, nem mint Csernovits, hanem mint Tököly féle Pesti Nevelő Intézetnek meghatalmazottja tette, és ily minőségben meg nem idézettet, másodszori elmozdítatása és az iratoknak közlése melletti birói megintetése után is makatsul, és a birói hatóságnak megvetéstével-ragaszkodván.

У краткой Воспоставленія Парницы (Репозіціе) Амаліе Безегъ вдове кр. иногда Совѣтника Савве Текелій, као тужителнице, противу Домініка Хайм', Васілія Петровичъ, Сл. и кр. Града Арадскогъ Быргермайстера и Бірова, и чрезъ ньи, целогъ варошкогъ Магістрата; и Петра Черноевича отъ Маче не иначе и малогъ Оросина Арадске међе Присѣдателя, као обтуженике, у Араду 13. Януарія 1843 л.

ПРЕСУЂЕНО 6:

Тужителница вдова иногда Савве Текелій тужиласе, да је она изъ нѣговогъ у Арадской св. и кр. вароши находећегсе имѣнія, когъ притяжаніе по 1-ой части Вербеціевогъ тричастника члену 98 и 103 њемъ Нью као послѣдствуюћој, и већ у истинитомъ притяжанію бывшой наслѣдницы, дѣйствително принадлежи, найпре чрезъ св. и кр. вароши Арадске Магістрата насиљственно исключена, доцніе пакъ чрезъ Петра Черноевича движими стварій путемъ насиљеннымъ лишена; — молећи, себе у иста имѣнія воспоставити.

На сва ј ова варошкій Магістратъ слѣдующе противословіе чиніо, да онъ, у слѣдствію завѣщанія кр. иногда Совѣтника Савве Текелій као једно законо Надлежателство дѣйствуюћи, неможе подпасти подъ строгость воспоставительны закона;

Такођеръ второгъ реда обтуженый, овогъ свогъ изятія — да сирѣћь; ако је онъ овде што и чиніо, то онъ ніе као Черноевичъ, већь као Текелиногъ Воспитателногъ заведенія Пештанскогъ Полномоћникъ чиніо, и да као таковыи ніе се предъ судъ позвао, почемъ је и подругій путъ одбіенъ быо, и после са сообщеніемъ писама учинїногъ судейскогъ опоминанія югунасто, и са судейске власти презреніемъ — держаose.

Miután az, hogy a' Felperes néhai Tököly Sebők Kir. Tanátsosnak-hitvesi jugaiban itéletképen is megerősített neje volt légyen, a' B. és C. alá rekesztett, D. alatti végrehajtással is sikeresített Itéletekbül világos lenne, és azért kétséget sem szenvedne, hogy Férfjének halála után mint annak törvényes Özvegye minden hátrahagyott vagyonába folytatólag és törvényszerüleg be ülhetett — és az is, hogy ezen vagyonnak birtokába be lépett, és az Hatalmazolja által kezelte, mind az E. alatti bizonyítványból, mind pedig a' VI. alatt foglalt felelethez 1. és 9-ik alá rekesztett Tanácsi Végzések ból, úgy az Arad Várossa Tanátsnak IV. alá tsatolt feleletéből és a' X. sz. alá zárt birói hiteles vizsgálatból kivilágosodna.

Miután más részről az 1-ső rendű Alperes Szabad Királyi Arad Várossa Tanácsa a' kérdéses vagyon körüli tetteit hatósági eljárás örvével csak azért sem leplezhetné; mivel az elhunyt Nemes egyén kívül annak hátra hagyott vagyona felettes intézkedés hatósága körébe nem tartozott, sőt az 1647. 78-ik czikkely 6. 8. 9. és 20-ik szakaszai által a' határában lévő Nemesek Vagyonát, és hagyományát bár melly czim alatt vagy akárkinek kérésére akármiséle eljárással illetné (a' · | · | . és 12 sz. a. felhözött Curialis Decisiok ide alkalmazhatók nem lévén,) hatalmaskodási hüntetés alatt egyenesen tiltatik, de még az általa 13-ik sz. a. felhívott kivonatban is arra felszólítva nem találtatik. — Ellenben az: hogy a' Felperes özvegyét, folytatólag gyakorlatba vett birtokából a' Város kebelében létező telkekre nézve először is Arad Városa Tanácsa segyveres erő használatával erőszakosan, és F. G. H szerint végrendezés közbenjöttével kivetette, az 1-o sz. a. felhívott saját végzésének erő hatalmat rendelő tartalmából, de a' X. alatti vizsgálatból általján kétségen kívül téteket, sőt nem is tagadtatik. — Továbbá az Alperes Város Tanács által tett foglalás és kezelés a' visgálat után kitünt saját poroszloj által rendelt őriztetésből a' 8. sz. alatti végzésekkel ki tűnik, hogy az Alperes Városi Tanács a' javakat csak mult évi November 21-én és bizonyos téritény mellett bocsájtotta ön hatalmával másnak kezelésére; — Végtére az L. M. N. alatti bizonyítványok szerint, mellyekből bevalósul, hogy ezen javak jelenleg is a' Felperes férjének nevére irva vagynak, és így senki másnak tel-

Будући да се изъ приключены подъ В. С. и D. и купно извершены судейски пресуда явно доказуе, да е сирѣчь тужителница, почившегъ кр. Советника Савве Теллій, у супружнима правама пресудно потерпѣна супруга нѣгова была, и зато нie сумнително, да е она по смерти свога мужа, како нѣгова закона вдова, у цело нѣгово заоставше имѣніе продужигено и законно себѣ уместити могла, пакъ и то, да е она у свогъ Полномоющника руководила была, колико изъ свидѣтельства подъ Е., толико и са числомъ VI. означеномъ одговору подъ №го I. и 9 приключены судейски рѣшенія; не иначе и Арадско варошкогъ суда подъ IV, приключеногъ отвѣта; напослѣдокъ и изъ судейскогъ одостовѣрногъ изслѣдованія (authentica Inquisitio) подъ числомъ X осведочилосе;

Понеже да съ друге стране првогъ реда обтуженный Св. и Кр. Арадске вароши Магистратъ, свой, у смотрению вопросногъ имѣнія, учинѣный поступакъ подъ видомъ судейскогъ дѣйствованія, у толико манѣ може бранити, єрбо осимъ усопше благородне особе о нѣговомъ заоставшемъ имѣнію расположати кругу варошке власти нie подлежало, него што више по 1647 чл. 78. §. 6. 8. 9. и 20. подъ каштигомъ Віоленціе (на Децізіе куріалне подъ · | · | и числ. 12 као овде места неимаюће, невзираюћи) у право се запрещава, да се варошкій Магистратъ, у расправление, у свомъ окружю (хатар) находећегсе благородскогъ имѣнія и наследдія ни подъ кон вачинъ, и на ниче прощеніе упуштати несме; но юшть ни у изводу чрезъ нѣга подъ 13 числ. наведенномъ, на то учинѣно ословіе неналазисе, — напротивъ пакъ то, да е найпре Арадске вароши Магистратъ, тужителницу вдову, изъ послѣдственогъ употребително уживаногъ, и у варошкомъ окружю находећегсе недвижимогъ притяжанія, средствіемъ оружне силе насилиственно, и по F. G. и H. са междуслученымъ кровопролитіемъ избацію, изъ собственогъ подъ числ. I. позываногъ оружну силу одређуюћегъ рѣшенія, и изъ изслѣдованія подъ X. вообще доказуесе, но што више и не одриче, далъ изъ учинѣногъ чрезъ обтуженогъ варошкогъ Магистрата освоенія и руководія путемъ изслѣдованія дознаногъ кроз собствене трабанте учинѣне одређеногъ чуванія, и подъ числ. 8 рѣшенія явствує, да е обтуженный Варошкій Магистратъ добра, само прошлогъ лѣта 21 Ноемвр, и то на иѣкій реверсъ своюмъ собственомъ властю другому руководія ради уступио;

lyes birtokába nem bocsátottak, tagadható nem lévén.

Miután másod rendü Alperes Csernovits Péter az 1659. 33-ik czikkelynek értelmében helyesen idézettetett és feleletében, mellyben egyébaránt sem meghatalmaztatását sem a' vagyonnak más kezekbe lett bocsátását kellőleg be nem bizonyítja módsítva a' tettet elősméri, különben is az: hogy Ő az ingoságokat elfoglalta, 's részében saját lakására is vitette X. alatt levő visgálatbol nevezetesen a' 2. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 14. és 15. Tanuknak határozott vallomásaikból kétségen kívül téteket.

És így (a' II-vel jegyzet ovásos nyilatkozat tekintetében nem vétethetvén) mind két rendü Alperes ellen a' Felperes által panaszolt foglalás és a' tetnek törvénytelensége bevalosulván, a' kerestet visszahelyheztetésnek az 1802. 22. és 1807. 13. czikkelyek értelmében helye talállatván; Alperes Heim Domonkos Polgármester, Petrovits Balázs Biró, és általuk Szabad Királyi Arad Városának egész Tanácsa, a' Felperes által L. M. N. alatt bemutatott Házaknak, Telkeknek, Kerteknek, szántóföldeknek, réteknek, és kaszálóknak viszabocsátásában, és tekintve az általuk 10. és 11 szám alatt érintett téritény erejénél fogvásti viszaadatásában, és mint a' következetteknek egyenes és fő oka az J. alatti 408 ft. 32 kr. pengő pénzben meghatározott és ezután támadható, úgy az F. G. H. alatt foglalt öszvessen 27 pengő forintot tévő orvoslási költségeknek, — másod rendü Alperes Csernovits Péter a' K. alatti öszveirásban foglalt ingoságoknak, helyre állításában az elvitt irományok visszaadásában, és az e' végre különösen fordítandó, végrehajtás alkalmával meghatározandó Költségeknek megtérítésében bíróiképen marasztaltatnak, és a' Felperes Asszonynak az 1543-i 3-ik czikkely szerint illető jogai 's a' kért szavatoságra nézve maga utjáni keresete fenhagyattván, mind ezekbe, mind pedig a' senebb L. M. N. alatti vagyonokba való be- és visszahelyheztetése megitéltetik, és az Itéletnek azonnali végrehajtása megrendeltetik. —

(P. H.) Török Gábor s. k.
eljáró Al Ispán,

(P. H.) Vörös Antal s. k.

Fő Biró.

(P. H.) Sánka Lajos s. k.
Eskütt.

напослѣдокъ изъ L. M. и N. не таисе, да ова добра и садъ юшть на име усопшегъ Тужителнице Супруга, преписана стое — и тако се ова, никому другому, совершеногъ притяжанія ради предати ни су могла;

Будући да с второгъ реда обтуженный Петаръ Черноевичъ по смыслу 33. члена 1659 правила у судъ позванъ, и у свое одговору — гди нити в свое полномощіе, нити вопросногъ имѣнія у друге руке преданіе довольно осведочіо, извртаючи (modificando) дѣло признае, а и иначе то: да в онъ движиме ствари узео, и у єдной части у свое обиталище и принети дао, изъ изслѣдованія подъ X. а имено изъ признанія Свидѣтеля подъ 2 6 7 8 10 11 12 14 и 15- несомнителносе доказуе;

И тако будући да се (противословному подъ II. назначеному изясненію (Protestatoria Declaratio) у приэрѣнію узети немогущему) противъ обе обтужене стране, чрезъ тужителницу наведено освоеніе, и дѣла беззаконность осведочило; того ради желаемомъ воспоставленіо, по смыслу 22: 1802. и 13. 1807. место се дае; и зато обтуженный Домінікъ Хаймъ Быргермайстеръ, Васілій Петровичъ Біровъ и чрезъ ны цео св. и кр Арадске вароши Магістратъ, осуђуесе: да Тужителницы доказане подъ L. M. и N. домове, грунтове, башче, ливаде, ораће и косаће земље подъ числ. 10 и 11 Реверса возврате; не иначе и да они, као слѣдствіе овы права и главни виновницы, ньой 408 фор. 32 кр. сребра судейски подъ J опредѣлене и у будуще проузроковати се имуће, као и 27 фор. сребра подъ F. G. и N. находеће се врачевателне трошкове, исплате; — второга реда пакъ обтуженный Петаръ Черноевичъ осуђуесе: да онъ движиме ствари подъ K. написане у својої целости, и одузета писма возврати, и да на овай конецъ проузроковане, и при извершенио опредѣлiti се имуће трошкове накнади; тужителницы пакъ дозволявасе, да она по гласу 3. члена 1543 у приэрѣнію себи принадлежећи права, и исканогъ єместнованія своимъ путемъ свое тражити може; и одсуђуесе да се она, како у ово, тако горе подъ L. M. и N. наведена имѣнія воспостави, и ова пресуда неодложно изврши. —

(м. п. Терекъ Гаврійль с. р.
дѣйствуюћий Поджупанъ.

(м. п.) Верешъ Антоній с. р. Вел. Судацъ,

(м. п.) Шанка Лудвікъ с. р. Іурсоръ,

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

PTT II/21

Univerzitetska biblioteka | Sign.
"SVETOZAR MARKOVIĆ"

Datumi izdavanja knjige:

24. V. 1962